

Lavastus, mida ilmtingimata vaadata kaks korda ehk *Double espresso shot* Werneris

Teatriarvustuste konkursi „Arukas arvustaja“ võidutöö hooajast 2023/2024

RONJA TALUNIK
HUGO TREFFNERI GÜMNAASIUM

Lavastus „Sada grammi taevasina“ on inspireeritud Artur Alliksaare elust ja luulest ning valmis poeedi 100. sünniaastapäeva puhul.

Autor-lavastaja Urmas Vadi

Kunstnik Pille Jänes

Valguskunstnik Priidu Adlas

Videokujundaja Karl-Gustav Kello

Osades Piret Laurimaa, Lena Barbara Luhse, Reimo Sagor, Veiko Porkanen

Esietendus 15. aprillil 2023 Sadamateatris

Praegu on aeg, mis soodustab lavastusi reaalsest isikutest. Inimestel ei ole aega, et tuhnida arhiivides, guugeldada Vikipeediat või lugeda elulugusid. Palju lihtsam on valida etendus, broneerida koht ja osta pilet. Teatrimaastikul on lähiajal olnud mitmeid lavastusi, millega tutvustatakse rahvale ühel või teisel moel tähelepanuväärseid isikuid. Näiteks Ain Mäeotsa „Ada. Rääkimata lugu“ Ada Lundverist, Kaija M. Külma ja Jaanika Tammaru „Lilli“ Lilli Suburgist või Jaune Kimmeli „Ottõ“ Otto Wilhelm Masingust. See on tore viis meenutada publikule inimesi, kellest tänapäeval palju ei räägita.

Urmas Vadi lavastust vaatama minnes tuleb arvestada sellega, et Artur Alliksaare kõiki tegemisi ja loomingut ei avata, vaid mängitakse ettekujutust inimtüübist ja luuletaja sisekosmost. Täpne kronoloogiline järjestus pole samuti lavastusele omane. Näidenditeksti on peidetud Alliksaare luuleridu ja elukilde ning publik sai noppida sobivad mõtted välja.

Lavastus on kihiline nagu ajatu kortermaja: ehitatud ühe trepikoja, kuid kümnete eri korteritega. Läbi katuse võis lausa tähtedeni välja jõuda. Mõni korter oli remondis, mõne sisekujundus ei sobinud, mõnes oli kõle ja mõnest visati siseneda soovijad välja. Ehitis moodustas ühe luulehoone. Iga värsirida oli eraldi korrus, iga lause algus koputus ja iga lõpp ukse paukumine. Esimest korda vaadates ei jaksanud ma igast ruumist sadat protsenti salvestada, kuid teisel korral hankisin sajale veel ühe % juurde. Etendus oli intensiivne meeoleolu kõikumise, ruumi vahetamise

ja ajaga mängimise poolest. Isegi vaikus oli sürraalne.

Lavakujunduse lahendus oli geniaalne. Sadamateatri *black box*’ist pigistati nagu sidrunist iga viimne kui tilk välja. Esialgu tundus, et lava on täiesti tühi, kuid siis pöörati dekoratsioonid ümber ja hakati looma ruume ruumide sisse. Vangilaagri stseenis viidi publiku pilk isegi teatrihoonest välja. Laval olevad pisidetailid olid realistlikud. Kõõgiahjus põles tuli, voodipesu oli kortsus ja tapeediserv koorus. Kõik oli igapäevane, ka Alliksaar kirjutas oma poeesias väga argistest asjadest ja oli tore, et luuleread ning rekvisiidid kohtusid omavahel.

„Laulalambid on turtsuvad tulipõrnikad.“

Kapid, lauad,

„Voodid on võõrad ja vaenlikult vaelevad.“

taldrikud, supid.

Eri ruume toetas helikujundus. See sekkus väga õigetel hetkedel ja tõi endaga kaasa veel rohkem aega, venitades minuti mõnusalt pikemaks. Näiteks kaugel olevat pidu saatis summutatud muusika, mis pani puusa kohe nõksuma.

Ebamugavaid argipäevaseid olukordi tuleb igapäevaelus alalõpmata ette ning lavalaudadel on see alati pilkupüüdev. Ka selle lavastuse korral oli nauditav vaadata näitlejate minimaalset miimikat. Näiteks kui pere sõi sõõgilauas ja poeet pressis end nende juurde sööma. Poeedi kuju kehastas Veiko Porkanen väga mõjusalt. Näitleja on rääkinud, et vestles põgusalt Alliksaare pojaga ja sealt on inspiratsiooni saadud karakteri kujutamise kohta. Lisaks olid õdede-vanamuttide

Urmas Vadi on öelnud, et Alliksaar on nagu piiritus, teda pole võimalik järjest lugeda, tuleb võtta pits pitsi haaval.

karakterid väga sooja südamega mängitud. Neid kehastasid Piret Laurimaa ja Lena Barbara Luhse. Nõukaaja babuškatest jõuti harjadel tantsivate baleriinideni välja ja see märkis täpselt seda, kuidas Alliksaar võib oma luules alustada ühest punktist, siis sama punkti ümber lükata ja jõuda tagurpidi hoopis mujale.

Etenduse jooksul kerkib küsimus, milline see Alliksaar siis on. Kas pika mantli, portfelli ja piinlikult hea rühiga sell? Kas alavääristatud erak, kelle eest peideti emotsioone? Või üleolev filosoferija? Ei tea, kuid meile etendati kuju, kes oli uudishimulik ja soovis iga ukse taha pääseda. Ta mõte jooksis kiiremini, kui käsi suutis kirjutada. Ta tõmbas inimesi enda poole. Ta tõukas inimesi endast eemale. Ta vihastas inimesi ja armastas ... tähtede moodustusi. Alliksaar oli jutuvestja, kes võis kaaslaste surnuks rääkida. Seda kuju oli huvitav kõrvalt vaadata, kuid temaga vestlust pidada ei sooviks. Ta oli väga intensiivne ja tema luule on selle märk. Urmas Vadi on öelnud, et Alliksaar on nagu piiritus, teda pole võimalik järjest lugeda, tuleb võtta pits pitsi haaval.

„Sada grammi taevasina“ oli ehtne ja tajusin Alliksaare hingamist. Tema olemust, kuidas ta mõjus ja mõjutab praegugi inimesi. Kindlasti tuleb kasuks varasem kokkupuude tema luulega või siis pärast etendust Alliksaare teoste sirvimine. Vihjena võib lisada, et kui esimene kord ei meeldinud, siis tasub teist korda veel vaadata. Alliksaar võibki eemale tõrjudes ligemale lasta. Kes seda hullu teab!